

Higher Education in the Convention of the COVID-19 Pandemic: Challenges and Threats

UDC: 316.4

DOI: 10.15421/172225

Popovych Vasyl

Dr. Sc., Full Prof., <https://orcid.org/0000-0002-9288-3765>, popovic.vasil@gmail.com
National University of Zaporizhzhya Polytechnic (Zaporizhzhya, Ukraine)

Stadnyk Alyona

Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0003-2986-9765>, a.g.stadnyk@gmail.com
Mariupol State University (Mariupol, Ukraine)

Olena Vanyushina

Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-2686-2026>, olena.vaniushyna@gmail.com
Kyiv National University of Trade and Economics (Kyiv, Ukraine)

Abstract

Topicality. The pandemic of coronavirus COVID-19 led to the transition of higher education in Ukraine to distance learning. Forced quarantine on the territory of Ukraine, and in particular in the field of higher education has become not only a challenge but also a certain experience for both teachers and students. ZVO does not have existing mechanisms for conducting distance learning classes and appropriate platforms where teacher-student interaction is possible. Distance learning is the introduction into the educational process of modern means of communication (for example, Google Classroom, Moodle, Zoom, Viber, Telegram, Instagram, etc.). The aim is to reveal the challenges and threats faced by Ukraine's higher education during the pandemic. According to the results of SWOT-analysis to show the strengths and weaknesses, opportunities and threats of distance education technology. Results. According to the results of SWOT-analysis to show the strengths and weaknesses, opportunities and threats of distance education technology. Secondary analysis of empirical data was used. Thanks to the analyzed research, we identified the strengths and weaknesses, opportunities and threats of distance learning technologies through SWOT analysis. The use of distance technologies in the learning process has the following advantages: leisure learning, lack of geographical boundaries, economic efficiency and more. Among the disadvantages, we can mention the following: lack of live communication between the student and the teacher, lack of motivation, poor technical equipment of the Free Economic Zone and more. Conclusions. The COVID-19 coronavirus pandemic not only threatened Ukraine's higher education, but also posed new challenges for growth: 1) self-discipline and self-education for students; 2) for teachers - to master the latest technologies and methods of teaching disciplines; 3) for state institutions - defining a clear strategy for the implementation and development of distance education. At the same time, the problems of attracting electronic educational resources as a means of distance learning in Ukrainian free economic zones remain and require more in-depth research.

Keywords: higher education, distance education, pandemic, COVID-19, SWOT-analysis, educational process, means of communication, educational institution

Citation: Popovych, V., Stadnyk, A., & Vanyushina, O. (2022). Higher Education in the Convention of the COVID-19 Pandemic: Challenges and Threats. *Grani*, 25(2), 65-71

Вища освіта в умовах пандемії COVID-19: виклики та загрози

Попович Василь

Національний університет «Запорізька політехніка» (Запоріжжя, Україна)

Стадник Альона

Маріупольський державний університет (Маріуполь, Україна)

Ванюшина Олена

Київський національний торговельно-економічний університет (Київ, Україна)

Анотація

Актуальність. Пандемією коронавірусу COVID-19 зумовила перехід вищої освіти України на дистанційну форму навчання. Вимушений карантин на території України, та зокрема у сфері вищої освіти став не тільки викликом, а й певним

Стаття надійшла / Article arrived: 21.02.2022

Схвалено до друку / Accepted: 28.04.2022

досвідом як для викладачів, так і для студентів. ЗВО не маючи діючих механізмів проведення дистанційних занять та відповідних платформ, де можлива взаємодія викладача та студента. Дистанційне навчання являє собою впровадження у навчальний процес сучасних засобів комунікацій (наприклад, Google Classroom, Moodle, Zoom, вайбер, телеграм, інстаграм та інше). Мета – виявити виклики та загрози, з якими зіткнулася вища освіта України під час пандемії. За результатами SWOT-аналізу показати слабкі та сильні сторони, можливості та загрози технології дистанційної освіти. Результати. За результатами SWOT-аналізу показати слабкі та сильні сторони, можливості та загрози технології дистанційної освіти. Було використано вторинний аналіз емпіричних даних. Завдяки проаналізованому дослідженню ми виявили сильні та слабкі сторони, можливості та загрози технології дистанційної форми навчання через SWOT-аналіз. Використання дистанційних технологій в процесі навчання має наступні плюси: навчання у вільний час, відсутність географічних кордонів, економічна ефективність та інше. Серед мінусів, можна зазначити наступне: відсутність живого спілкування між студентом та викладачем, відсутність мотивації, погане технічне обладнання ЗВО та інше. Висновки. Пандемія коронавірусу COVID-19 зумовила не тільки загрози вищій освіті України, а й дала нові виклики для росту: 1) для студентів – навчання самодисципліни та самоосвіти; 2) для викладачів – оволодіти новітніми технологіями та методами викладання дисциплін; 3) для державних інституцій – визначення чіткої стратегії впровадження та розвитку дистанційної освіти. Водночас проблеми щодо залучення в українські ЗВО електронних освітніх ресурсів як засобів дистанційного навчання залишаються, і вимагають більш глибокого дослідження.

Ключові слова: вища освіта, дистанційна освіта, пандемія, COVID-19, SWOT-аналіз, навчальний процес, засоби комунікації, заклад освіти

Цитування: Попович В., Стадник А., Ванюшина О. Вища освіта в умовах пандемії COVID-19: виклики та загрози. Науково-теоретичний альманах Грані. 2022. Том 25. №2. С. 65 - 71.

Вступ.

В період карантину, який обумовлений пандемією коронавірусу COVID-19, єдиним шансом на продовження навчання у закладах вищої освіти (далі ЗВО) стають дистанційні технології. Під дистанційним навчанням, ми розуміємо, впровадження новітніх технологій у освітній процес, задля неперервного отримання освітніх послуг (взаємодії студента та викладача у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи за навчальними матеріалами тощо).

Вимушений карантин на території України, та зокрема у сфері вищої освіти став не тільки викликом, а й певним досвідом як для викладачів, так і для студентів. ЗВО не маючи діючих механізмів проведення дистанційних занять та відповідних платформ, де можлива взаємодія викладача та студента. Цю прогалину ЗВО почали заповнювати власними силами: налаштовувати платформи для комунікації зі студентами, розробляти методичні рекомендації до проведення он-лайн занять та інше.

Технологія дистанційного навчання в період пандемії впроваджує гнучкі методи навчального процесу, які не втраять свою актуальність і в після кризовий період. З проблемами стрімкої адаптації до вимушених умов пандемії стикнулись три сторони освітнього процесу: викладачі, студенти та державні інституції.

Долаючи зазначені прогалини дистанційного навчання у ЗВО почали підлаштовуватися під виклики сьогодення та налагоджувати комунікацію зі студентами. По-перше, це використання для навчання всіх існуючих сучасних засобів онлайн-комунікації зі студентами: Google Classroom (безкоштовний сервіс і додаток для ЗВО), Moodle (платформа з управління навчання, більшість ЗВО здійснюють у ній всю систему дистанційного навчання) та Zoom (онлайн сервіс групового відео-зв'язку). По-друге, сучасні викладачі використовують для спілкування

зі студентами всі можливі соціальні мережі: скайп, вайбер, телеграм, фейсбук, інстаграм, ютуб. По-третє, використовуються й традиційні інструменти зв'язку, а саме: сайт навчального закладу, електронна пошта та телефон.

Зазначені зміни у освітньому процесі ЗВО дозволяють зробити припущення, що українська освіта і надалі буде використовувати засоби масової інформації на такій формі навчання, як один із ефективних технологій взаємодії викладача зі студентом.

Цілі та завдання дослідження.

Ціль дослідження: виявити виклики та загрози, з якими зіткнулася вища освіта України під час пандемії. За результатами SWOT-аналізу показати слабкі та сильні сторони, можливості та загрози технології дистанційної освіти.

Методологія.

Емпірична база дослідження включає вторинний аналіз проведеного соціологічного дослідження, а саме: опитування студентів Національного авіаційного університету Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій (за допомогою освітньої платформи Google Classroom з використанням Blank Quiz) (віком від 18 до 24 років; n=182: квотна цільова вибірка) (Хоменко-Семенова, Алпатова, & Прохоренко, 2020).

Завдяки проаналізованому дослідженню ми виявили сильні та слабкі сторони, можливості та загрози технології дистанційної форми навчання через SWOT-аналіз.

Результати дослідження.

Досягнення мети дослідження потребує перш за все з'ясування та уточнення змісту поняття «дистанційна освіта». У традиційному визначенні дистанційного навчання, зазначається, що це така форма навчання, основою якої виступає самостійна робота студента. Проте, в період пандемії коронавірусу COVID-19 дане визначення трансформувалося, і

являє собою не тільки самостійну роботу студента, а й активне спілкування між викладачем та студентом за допомогою сучасних дистанційних технологій. Зазначений тип навчання дає змогу отримувати безперервну вищу освіту незважаючи на проблеми у світі. Ця форма навчання наділяє свободою вибору місця, часу та темпу навчання завдяки мережі Інтернет. Слід зауважити, що дистанційна форма навчання, в даному випадку не є антагоністичним щодо очної та заочної форми навчання, вона інтегрується в дані форми навчання, доповнюючи їх та розвиваючи.

Досліджуючи погляди науковців, можна визначити, що дистанційне навчання – це відносно нова, специфічна форма навчання, дещо відмінна від звичних форм очного або заочного навчання. Вона передбачає інші засоби, методи, організаційні форми навчання, іншу форму взаємодії викладача і студента, студентів між собою. Разом із тим, як і будь-яка форма навчання, система дистанційного навчання має такий компонентний склад: цілі, обумовлені соціальним замовленням для всіх форм навчання; зміст, передбачений діючими програмами для конкретного типу навчального закладу; методи, організаційні форми, засоби навчання. (Адамова, & Головачук, 2012).

Сьогодні дистанційне навчання в Україні може повноцінно розвиватися за наявності наступних складових: нормативно правової бази; навчальних закладів (центрів, кафедр, факультетів, інститутів або університетів дистанційного навчання); контингенту студентів; кваліфікованих викладачів; навчальних програм і курсів; відповідної матеріально-технічної бази (апаратного і програмного забезпечення, високошвидкісних ліній зв'язку); фінансової підтримки; розробки критеріїв якості тощо (Хассон, 2004). Отже, дистанційна освіта виступає винятковою можливістю організації безперервного освітнього процесу, не зважаючи на дестабілізуючі фактори в суспільстві.

Сучасне українське дистанційне навчання має у собі об'єктивні плюси. Існує думка, що існуюча модель освітнього процесу дещо застаріла, і що пандемія коронавірусу COVID-19 змусить викладачів перейти до новітніх методів навчання. Існуюча модель навчання в країні, коли студенти сидять перед викладачем, а він їм читає лекцію відноситься до доби індустріального розвитку. Сучасний викладач, який готує спеціалістів для ринку праці має не просто передавати їм інформацію. Він має направляти студентів, давати їм можливість пробувати різноманітні методики навчання та заохочувати самостійне навчання, тобто розвивати гевтагогіку.

Як зазначає професор Оксфордського університету Рой Еллісон: «Мета освіти – навчитися критично мислити, обмірковувати інформацію, дискутувати, ставити під сумнів факти, думки,

зокрема свою власну» (Смірнова, 2020). У дослідженні «Rethinking Education in the Digital Age», проведеному на замовлення Європарламенту у 2020 році, зазначається, що центральним питанням сучасної політики має стати переосмислення освіти в епоху цифрових технологій. Автори дослідження називають основні причини цього: 1) лише освіта може сформувати кваліфікованих спеціалістів в умовах появи нових професій та трансформацій на ринку праці; 2) освіта формує передумови соціальної інтеграції та рівної участі громадян в умовах цифрової демократії (Rethinking Education, 2020)

В даний час виділяються три нових педагогічних напрямки. По-перше, це «перехід до відкритого навчання, потрібно зробити його більш доступним і гнучким», що означає тісне спілкування з викладачем в класі більше не єдиний навчальний центр. А вчитель і його лекції більше не монополія «джерело передачі інформації і знань» і студенти можуть дуже легко отримати інформацію по кожній темі самостійно. Друга тенденція визначання як «збільшення поділу повноважень між викладачем і студентом» що означає зміну ролей вчителя і учня з метою розвитку і підтримки самостійності студентів, збільшити взаємодію студентів між однолітками через соціальні мережі, асинхронні обговорення, експертна оцінка і зворотній зв'язок і т.і. Третя тенденція тісно пов'язана зі второю – «більш широке використання технологій, а не тільки проводити навчання, а також підтримувати і допомагати студентами надати нові форми оцінки учнів» (Stukalo, & Simakhova, 2020). Все це потребує оновлення оцінки ефективності з огляду на використання дистанційних технологій в системі освіти, отримання нового досвіду та бачення, того як працює оновлена система освіти не тільки в Україні, але й у всьому світі та які сучасні виклики вона створює.

Дистанційна освіта внесла сприятливі фактори, наприклад автономного використання Інтернету для побудови власного графіку освіти. Використовуючи Інтернет, як платформу для освіти, студенти мають такі можливості: 1) обирати власні методи, методичні матеріали та темп навчання; 2) самоконтроль; 3) аналіз літератури з курсу на будь якій мові; 4) чати з одногрупниками та інше.

Існують, і фактори які негативно впливають на дистанційне навчання. Звернемо увагу на певні труднощі, з якими стикаються студенти під час дистанційного навчання. Більшість студентів (42%) зазначають що бажають навчатися в аудиторіях університету, тобто очно (табл. 1). І це не дивно, тому що очне проведення занять передбачає меншу кількість самостійної роботи. А з переходом на дистанційне навчання кількість самостійної роботи помітно виросла, і студенти не встигають її виконувати.

Таблиця 1

**Розподіл відповідей на запитання
«Які труднощі виникли у Вас під час перелаштування на
дистанційне навчання?» у %**

1	Відсутність досвіду в користування	17%
2	Неготовність сприймати он-лайн формат	27,5%
3	Страх вмикати камеру під час проведення занять	28%
4	Бажання навчатися наживо в аудиторіях університету	42,3%
5	Неможливість спілкування з одногрупниками	25,3%
6	Труднощів не виникло	31,3%

Проте, незважаючи на небажання студентів переходити на он-лайн навчання, адаптація до процесу пройшла доволі швидко (50% студентів за 1 тиждень звикли до дистанційної форми навчання).

Швидка адаптація студентів до дистанційної

форми навчання відбулась завдяки тому, що викладачі застосовували під час проведення занять навчальних ресурсів: відео роликів, фільмів, пакетів програмного забезпечення тощо (56%); студенти були за мотивовані та самоорганізовані (майже 50%) та інше (табл. 2).

Таблиця 2

**Розподіл відповідей на запитання «Що, на Вашу думку,
сприятиме успішній адаптації студентів до умов
дистанційного навчання?» у %**

1	Готовність викладача до проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання	48,9%
2	Застосування під час проведення занять навчальних ресурсів: відео роликів, фільмів, пакетів програмного забезпечення тощо	56%
3	Висока самоорганізація студентів	51,6%
4	Висока мотивація до здобуття спеціальності	48,9%
5	Висока організація освітнього процесу в ЗВО	47,3%
6	Проведення івентів, тренінгів та майстер-класів	36,8%

Новітні технології зумовили ряд переваг такого навчання: з'явилася мобільність (62,1%) та відсутність географічних кордонів, можливість навчання будь-коли, без обмежень у часі (64,3%), без обмежень у певному місті (75,8%) тощо

(табл. 3). Комунікація з викладачем, також значно збільшується завдяки альтернативним засобам зв'язку (скайп, вайбер, телеграм та інше). Більшість викладачів доволі швидко змогли адаптуватися до сучасних вимог дистанційної освіти. Щодо недоліків

Таблиця 3
Розподіл відповідей на запитання
«Які переваги на Вашу думку, містить дистанційне
навчання?» у %

1	Мобільність	62,1%
2	Легкість застосування	55,5%
3	Доступність викладача	20,3%
4	Можливість навчання у будь-який час	64,3%
5	Отримання зворотнього зв'язку	19,8%
6	Уникнення живого спілкування	11,5%
7	Не потрібно нікуди їздити	75,8%

дистанційної освіти, то слід зазначити наступне: нажаль, вона не розвиває комунікативних навичок, не вчить працювати в команді, відсутній особистий контакт поміж студентами (71,4%). Низький рівень мотивації – 44% (табл. 4).

У свою чергу, варто наголосити, що віртуальний

освітній простір не здатний забезпечити студента реальним соціальним середовищем, в якому він може практикувати свої навички, тоді як традиційний університет – це лабораторія для життєвого досвіду (Kokarijeva, 2019). І це, на нашу думку, виступає головним мінусом дистанційної освіти.

Таблиця 4
Розподіл відповідей на запитання
«Які недоліки на Вашу думку, містить дистанційне навчання?» у %

1	Відсутність живого спілкування	71,4%
2	Теоретизація навчання	26,9%
3	Відсутність мотивації	44%
4	Відсутність підготовки педагогічних кадрів	22%
5	Обмеження викладання своїх знань у словесній формі	30,2%

Зокрема, дослідження серед студентів на тему дистанційної форми навчання виявило два проблемних блоки, а саме:

1. Технічні питання. Сьогодні показало нам, що не всі заклади вищої освіти готові до технічних вимог дистанційної освіти. Зокрема, і не всі викладачі готові к такому виклику, можливо через вік, або відсутності сучасних засобів комунікації тощо.

2. Психологічні проблеми. Більшість студентів відмітили що за рік дистанційної освіти існує брак живого спілкування, не вистачає часу для вирішення самостійного завдання, проблеми з доступом до комп'ютеру та т.д.

Висновки.

Отже, аналіз переваг і недоліків впровадження дистанційної освіти в Україні не дає підстав стверджувати, що вона виступає панацеєю в системі освіти, проте впровадження дистанційної освіти за умов дотримання базових принципів, розробки мети та стратегії її розвитку є завданням на перспективу.

Незважаючи на зазначені недоліки дистанційного навчання, все ж існують і плюси. Для того, щоб підвищити ефективність новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі, слід сформувати цілісну систему, яка передбачає розуміння плинності часу та сутності навчання, ролі викладача та студентів в освітньому процесі та їх взаємовідносини, та в першу чергу оснащення робочих місць викладачів та студентів.

Таблиця 5

SWOT-аналіз

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – навчання у вільний час; – оптимізація навчального процесу через відео-зв'язок; – відсутність географічних кордонів; – можливість навчатися у своєму темпі; – економічна ефективність. 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність живого спілкування між студентом та викладачем; – відсутність мотивації у студентів; – застарілі освітні технології та методи; – недостатні професійні компетентності кадрів; – теоретизування навчальних програм; – невідповідність інфраструктури ЗВО; – погане технічне обладнання ЗВО; – нестача практичних навичок у студентів.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – підвищення кваліфікації он-лайн методики викладання викладачів; – розробка навчальних програм з точки зору практики; – підвищення мотивації студентів. 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність фінансування, задля поліпшення технічної бази ЗВО; – не бажання викладачів використовувати новітні технології викладання дисциплін.

Тому, можна стверджувати що пандемія коронавірусу COVID-19 зумовила не тільки загрози вищій освіті України, а й дала нові виклики для росту: 1) для студентів – навчання самодисципліни та самоосвіти; 2) для викладачів – оволодіти новітніми технологіями та методами викладання дисциплін; 3) для державних інституцій – визначення чіткої стратегії впровадження та розвитку дистанційної освіти.

Водночас проблеми щодо залучення в українські ЗВО електронних освітніх ресурсів як засобів дистанційного навчання залишаються, і вимагають більш глибокого дослідження. Подальші дослідження слід присвятити найкращим світовим практикам та успішному досвіду впровадження дистанційної освіти, як доповнення до існуючих форм навчання, яке не лише допоможе студентам закінчити навчальний рік, а й адаптуватися викладачам в сучасних умовах.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Адамова І., Головачук Т. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. 2012. URL: <http://dspace.npu.edu.ua/bitstream/123456789/389/1/Adamova.pdf>.
- Гудзенко О. Дім формату «life-work-leisure» в актуальних пандемічних умовах: соціологічний вимір. Науково-теоретичний альманах Грані. 2021. Том 24. №3. С. 40 – 48. DOI: <https://doi.org/10.15421/172124>.
- Дурнев О., Юрчик Т. Конспірологічні теорії пандемії Covid-19: соціальні фактори виникнення та поширення. Науково-теоретичний альманах Грані. 2021. Том 24. №6. С. 90 – 99. DOI: <https://doi.org/10.15421/172163>.
- Карамішев Д., Іванова І., Орлов О. Проблеми впровадження елементів дистанційної освіти під час карантину, спрямованого на запобігання поширення COVID-19. Аспекти публічного управління. 2020. Том 8. №1 SI. С. 46 – 49. DOI: <https://doi.org/10.15421/152039>.
- Кокар'єва А., Хоменко-Семенова Л., Глушаниця Н., Євтушенко І., Одарченко Р. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній підготовці інженерів. Міжнародний семінар з управління конфліктами в глобальних інформаційних мережах. Львів, Україна, 29 листопада 2019 р.
- Радіонова І. Національна відповідь на глобальну пандемію: політика, соціальна комунікація та соціокультурна травма. Науково-теоретичний альманах Грані. 2021. Том 24. №6. С. 117 – 124. DOI: <https://doi.org/10.15421/172166>.
- Смірнова О. «Несправжня освіта». Як пандемія викрила проблеми онлайн-навчання. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54039740>.
- Хассон В. Дж. Критерії якісної дистанційної освіти. Вища освіта. 2004. №1. С. 92 – 99.
- Хоменко-Семенова Л., Алпатова О., Прохоренко Я. Адаптація студентів гуманітарних спеціальностей до дистанційного навчання як проблема сучасної педагогіки педагогіки. Вісник Національного авіаційного університету. 2020. №17. С. 90 – 99. DOI: [https://doi.org/10.18372/2411-264X.2\(17\).15028](https://doi.org/10.18372/2411-264X.2(17).15028).
- Rethinking Education in the Digital Age. European Parliamentary Research Service. 2020. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641528/EPRS_STU\(2020\)641528_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641528/EPRS_STU(2020)641528_EN.pdf).
- Stukalo N., Simakhova A. (2020). COVID-19 Impact on Ukrainian Higher Education. Universal Journal of Educational Research. Vol 8, №8, 3673-3678. DOI: <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080846>.

REFERENCES

- Adamova I., Golovachuk T. (2012). Dystantsiynе navchannya: suchasnyy pohlyad na perevahy ta problemy [Distance learning: a modern look at the advantages and problems]. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/389/1/Adamova.pdf>.
- Durniev, A., & Yurchyk, T. (2021). Konspirolohichni teorii pandemii Covid-19: sotsialni faktory vynyknennia ta poshyrennia [Conspirological Theories Pandemic Covid-19: Social Factors of Origin and Distribution]. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 24(6), 90-99. DOI: <https://doi.org/10.15421/172163>.
- Gudzenko, O. (2021). Dim formatu «life-work-leisure» v aktualnykh pandemichnykh umovakh: sotsiolohichni vymir [Home in the format of «life-work-leisure» in modern pandemic conditions: a sociological dimension]. *Grani*, 24(3), 40-48. DOI: <https://doi.org/10.15421/172124>.
- Hasson, W. J. (2004). Kryteriyi yakisnoyi dystantsiynoyi osvity [Criteria for quality distance education]. *Higher Education*, 1, 92-99.
- Karamyshev, D., Ivanova, I., & Orlov, O. (2020). Problemy vprovadzhennia elementiv dystantsiynoi osvity pid chas karantynu, spriamovanoho na zapobihannia poshyrennia COVID-19 [Problems of implementation of elements of distance education during quarantine aimed at preventing the spread of COVID-19]. *Public Administration Aspects*, 8(1 SI), 46-49. DOI: <https://doi.org/10.15421/152039>.
- Khomenko-Semenova L., Alpatova O., & Prokhorenko J. (2020). Adaptatsiya studentiv humanitarnykh spetsial'nostey do dystantsiynoho navchannya yak problema suchasnoyi pedahohiky pedahohiky [Adaptation of students of humanities to distance learning as a problem of modern pedagogy of pedagogy]. *Visnyk Natsional'noho aviatyynoho universytetu*, 17, 90-99. DOI: [https://doi.org/10.18372/2411-264X.2\(17\).15028](https://doi.org/10.18372/2411-264X.2(17).15028).
- Kokariya, A., Khomenko-Semenova, L., Glushanytsia, N., Ievtushenko, I., & Odarchenko, R. (2019, Nov. 29). Information and Communication Technologies in the Professional Training of Engineers. *International Workshop on Conflict Management in Global Information Networks*, Lviv, Ukraine.
- Radionova, I. (2021). Natsionalna vidpovid na hlobalnu pandemiiu: polityka, sotsialna komunikatsiia ta sotsiokulturna travma [National Response to the Global Pandemic: Policy, Social Communication and Sociocultural Trauma]. *Grani*, 24(6), 117-124. DOI: <https://doi.org/10.15421/172166>.
- Rethinking Education in the Digital Age. (2020). European Parliamentary Research Service. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641528/EPRS_STU\(2020\)641528_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641528/EPRS_STU(2020)641528_EN.pdf).
- Smirnova, O. (2020). «Nespravzhnya osvita». Yak pandemiya vykryla problemy onlayn-navchannya [«False education». How the Pandemic Exposed the Problems of Online Learning]. Retrieved from <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54039740>.
- Stukalo, N., & Simakhova, A. (2020). COVID-19 Impact on Ukrainian Higher Education. *Universal Journal of Educational Research*, 8(8), 3673-3678. DOI: <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080846>.